

УДК 373.2.015.31:792.091

DOI <https://doi.org/10.32782/academ-ped.psych-2023-4.02>

Леся ГЛАДУН

аспірантка кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
lesia.hladun@tnpu.edu.ua

ORCID: 0009-0001-0980-8917

Ірина ЖАРКОВА

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти,
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
irynazharkova@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0217-1498

ЕМОЦІЙНИЙ ІНТЕЛЕКТ ТА ЙОГО ФОРМУВАННЯ В СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА ЗАСОБАМИ ТЕАТРАЛІЗОВАНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. *Мета статті* – визначити поняття «емоційний інтелект», схарактеризувати його основні компоненти, які необхідно формувати в дітей старшого дошкільного віку у XXI столітті; обґрунтувати специфіку формування та розвитку емоційного інтелекту вихованців старшої групи ЗДО засобами театралізованої діяльності. **Методологія** дослідження ґрунтується на врахуванні специфіки діяльнісного (формування емоційного інтелекту відбувається під час театралізованої діяльності старшого дошкільника), системного (емоційний інтелект є системою, що має компонентну структуру) та гуманістичного (усвідомлення особистості вихованця старшої групи ЗДО як найвищої цінності в процесі формування в нього емоційного інтелекту) підходів під час формування емоційного інтелекту в старшого дошкільника засобами театралізованої діяльності. Під час дослідження окресленого питання використано такі методи: аналіз науково-педагогічної літератури та галузевих нормативних документів, вивчення педагогічного досвіду відповідно до тематики дослідження; спостереження за театралізованою діяльністю старших дошкільників; узагальнення та конкретизація для формулювання висновків. **Наукова новизна** полягає в тому, що адаптовано та схарактеризовано етапи розвитку емоційного інтелекту вихованця старшої групи ЗДО (мотиваційно-ціннісний, пізнавальний, навчальний, практичний, творчий (за І. Андрєєвою)) засобами театралізованої діяльності. **Висновки.** У статті схарактеризовано особливості поетапного формування емоційного інтелекту в старшого дошкільника засобами театралізованої діяльності. У результаті дослідження окреслено специфіку становлення емоційного інтелекту у вихованців дошкільних навчальних закладів засобами театралізованої діяльності, доведено ефективність використання засобів театралізованої діяльності для розвитку емоційного інтелекту в дітей старшого дошкільного віку.

Ключові слова: емоційний інтелект, етапи формування емоційного інтелекту, театралізована діяльність, засоби театралізованої діяльності, дошкільна освіта, старший дошкільний вік.

Lesia HLADUN

Postgraduate Student at the Department of Pedagogy and Methods of Primary and Preschool Education,
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
lesia.hladun@tnpu.edu.ua

ORCID: 0009-0001-0980-8917

Iryna ZHARKOVA

Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Senior Lecturer at the Department of Pedagogy and Methods of Primary and Preschool Education,
Ternopil Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
irynazharkova@gmail.com

ORCID: 0000-0003-0217-1498

EMOTIONAL INTELLIGENCE AND ITS FORMATION IN SENIOR PRESCHOOLERS BY MEANS OF THEATRICAL ACTIVITIES

Abstract. *The purpose of the article is to define the concept of “emotional intelligence”, the characteristics of its main components, which must be formed in senior preschoolers in the XXI century; substantiation of the specifics of the formation and development of emotional intelligence of pupils of the senior group of special education by means of theatrical activity. The research methodology is based on taking into account the specifics of activity (the formation of emotional intelligence occurs during the theatrical activity of a senior preschooler), systemic (emotional intelligence is a system that has a component structure) and humanistic (awareness of the personality of a pupil of the older group of SEN as the highest value in the process of forming their emotional intelligence) approaches during the formation of emotional intelligence in a senior preschooler by means of theatrical activities. The following methods were used during the study of the outlined question: analysis of scientific and pedagogical literature and field normative documents, study of pedagogical experience in accordance with the research topic; observation of theatrical activities of senior preschoolers; generalization and specification for formulating conclusions. The scientific novelty is that the stages of the development of the emotional intelligence of a pupil of the senior group of special education (motivation-value, cognitive, educational, practical, creative (according to I. Andreeva)) have been adapted and characterized by the means of theatrical activity. Conclusions.* *The article describes the features of the step-by-step formation of emotional intelligence in a senior preschooler by means of theatrical activities. As a result of the study, the specifics of the formation of emotional intelligence in preschool pupils by means of theatrical activities were outlined, the effectiveness of the use of theatrical activities for the development of emotional intelligence in children of senior preschool age was proven.*

Key words: *emotional intelligence, stages of emotional intelligence formation, theatrical activity, means of theatrical activity, preschool education, senior preschool age.*

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві завдяки його швидкому прогресу багато людей стикаються зі стрімкими змінами, інформаційною перенасиченістю, різними соціальними викликами, які впливають на їх емоційну стійкість та життєву рівновагу. Саме тому для становлення успішної особистості у XXI столітті необхідно володіти навичками саморефлексії, умінням ефективно керувати своїми емоціями, усвідомлювати власні цінності та дбати про своє психологічне здоров'я. Для досягнення цілей у житті потрібно перебувати в гармонії з навколишнім середовищем та самим собою. Це нелегке завдання значно ускладнюється в умовах російської агресії проти України. Зважаючи на це, акцентуємо увагу на проблемі розвитку емоційного інтелекту, який необхідний у стресових ситуаціях, сприяє швидкій адаптації до змін у житті, позитивно впливає на комунікацію та міжособистісні стосунки, допомагає ухвалювати складні рішення тощо.

Водночас емоційний інтелект належить до складу «soft skills» (так званих «м'яких» або «гнучких») – надпрофесійних навичок, «які відіграють ключову роль у взаємодії з іншими людьми, адаптації до нового оточення, знаходженні нестандартних способів вирішення завдань, самовдосконаленні, кар'єрному зростанні майбутнього фахівця» [8, с. 141]. Володіння цими навичками в наш час є невід'ємним складником становлення успішної особистості,

яка неодмінно досягне поставлених цілей та розкриє свої потенційні можливості в майбутньому.

Правильний прояв власних емоцій, вдале їх вираження, ефективно володіння ними, розуміння емоцій навколишніх – усі ці здатності починають активно формуватися в дітей старшого дошкільного віку, оскільки 5–6-річки багато взаємодіють, часто комунікують між собою. Саме тому педагогу важливо не пропустити цей етап становлення емоційного інтелекту у вихованців ЗДО.

Ефективним засобом формування емоційного інтелекту в старшому дошкільному віці є театралізована діяльність. Завдяки театральному мистецтву діти мають можливість ознайомитися із широким спектром почуттів та емоцій, попрактикуватися в правильному їх вираженні. На прикладі добрих героїв улюблених художніх творів вихованці ЗДО намагаються контролювати свої почуття та поведінку, краще розуміють емоції інших людей.

Аналіз останніх досліджень. Ще у 1872 році англійський науковець Чарльз Дарвін у книзі «Вираження емоцій у людини і тварин» окреслив вираження емоцій для адаптації та виживання [13].

Власне дефініція «емоційний інтелект» з'явилася на початку XX століття. Д. Карузо, П. Саловей і Дж. Майер означили це поняття як сукупність ментальних здібностей щодо розуміння та управління власними емоціями та емо-

ціями інших людей, тобто можливість відслідковувати свої та чужі емоції, розпізнавати їх і використовувати цю інформацію для подальшої координації власних дій та спрямування мислення [16]. Учені розробили поетапну концепцію «емоційного інтелекту» як набору здібностей особистості:

- «1) сприйняття, оцінка і вираження емоцій;
- 2) використання емоцій для підвищення ефективності мислення і діяльності;
- 3) розуміння і аналіз емоцій;
- 4) свідоме управління емоціями» [17].

У 1995 році американський письменник, психолог та науковий журналіст Даніель Гоулман опублікував працю «Емоційний інтелект». У ній автор надав великого значення вмінню розуміти, розпізнавати та контролювати власні емоції, а також емоції оточення. Д. Гоулман проаналізував вплив емоційного інтелекту на всі сфери життя особистості. Вчений доводить єдність емоцій та інтелекту. За концепцією Д. Гоулмана, складниками емоційного інтелекту є:

- 1) самосвідомість;
- 2) самоконтроль;
- 3) соціальна чуйність;
- 4) керування взаєминами [3].

На думку ізраїльського психолога Р. Бар-Она, емоційний інтелект – це сукупність здібностей, що дають змогу ефективно діяти в різних життєвих ситуаціях, уміло справлятися з тиском та вимогами навколишнього середовища. Складниками «емоційного інтелекту» психолог вважає:

- 1) самопізнання, усвідомлення власних емоцій;
- 2) навички міжособистісного спілкування (соціальна відповідальність, емпатія);
- 3) здатність до адаптації, гнучкість;
- 4) управління стресовими ситуаціями (самоконтроль, стресостійкість);
- 5) позитивний настрій, оптимізм [12].

Сутність емоцій та почуттів, їх функції та класифікацію, проблему єдності афекту та інтелекту розглядали також вітчизняні психологи: Б. Додонов, Г. Костюк, Д. Ельконін, С. Рубінштейн та ін.

Емоційний інтелект у своїх працях досліджували українські науковці: В. Зарицька, Е. Носенко, Н. Коврига, К. Санько, О. Владова.

Е. Носенко та Н. Коврига емоційний інтелект трактують як «основний аспект відбиття людиною її психічної реальності» [6, с. 62].

Кандидат психологічних наук Н. Буркало розглядає емоційний інтелект як «інтегральну властивість особистості, яка сприяє її гармонійному розвитку, покращенню міжособистісної взаємодії та відкриває для особистості широкі можливості для самореалізації та розкриття свого потенціалу» [2, с. 45].

Емоційну сферу та культуру молодших школярів і дошкільнят вивчали Л. Венгер, О. Кононко, Л. Груша, Н. Ульянова, Н. Калініна, І. Бех, О. Запорожець тощо.

Особливості емоційного інтелекту дітей дошкільного віку відображено в працях Л. Журавльової, М. Шпак, В. Найчук.

М. Журавльова під поняттям «емоційний інтелект» розуміє «особливу форму організації індивідуального емоційного досвіду у вигляді наявних емоційних структур, що породжують емоційний простір відображення і емоційні репрезентації, які будуються в межах цього простору» [4, с. 59].

У XXI столітті науковці та психологи презентують широкий спектр компонентів «емоційного інтелекту», акцентуючи увагу на основних: самоусвідомлення, навички спілкування (міміка та жестикуляція), самоконтроль, емпатія, самомотивація.

Мета статті – дати визначення поняттю «емоційний інтелект», окреслити його основні компоненти, які необхідно формувати в дітей старшого дошкільного віку у XXI столітті; обґрунтувати специфіку формування та розвитку емоційного інтелекту вихованців старшої групи ЗДО засобами театралізованої діяльності.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні є багато визначень поняття «емоційний інтелект» та варіантів удосконалення його концепцій. Опрацювавши наукові надбання, ми розглядаємо поняття «емоційний інтелект» як систему знань, умінь та навичок особистості; прояв, володіння та контроль над власними емоціями та почуттями, що забезпечує можливість впливати на почуття та емоції інших людей, сприяє становленню позитивних міжособистісних відносин.

До основних компонентів емоційного інтелекту сьогодення, які необхідно розпочинати формувати в дітей уже зі старшого дошкільного віку, належать:

– самоусвідомлення (здатність усвідомлювати власні емоції, почуття, потреби, аналізувати їх, вміння шукати дієві альтернативні шляхи реагування в різних ситуаціях);

– навички спілкування (володіння технікою використання міміки та жестів, широким спектром емоцій тощо);

– самоконтроль (вміння керувати власними емоціями та почуттями, думками та поведінкою в різних життєвих ситуаціях);

– емпатію (розуміння співрозмовника, його емоцій, почуттів, співпереживання);

– управління відносинами (врегулювання конфліктів, дружелюбність, довіра, здатність спрямовувати власні емоції для досягнення певної цілі тощо).

Спільними ключовими компетентностями дошкільної та початкової освіти в БКДО України є вміння дитини керувати емоціями, висловлювати та обґрунтовувати власну думку, ухвалювати рішення, працювати в колективі тощо [1].

Отже, можна зробити висновки про те, що складники емоційного інтелекту перегуковуються з ключовими компетентностями дошкільної освіти, що ще раз підкреслює доцільність та необхідність формування емоційного інтелекту у вихованців ЗДО.

Необхідно наголосити на тому, що в жодному разі дитина не повинна придушувати свої почуття та емоції чи соромитися їх. Навпаки, старший дошкільник має усвідомити, що всі люди переживають різні емоції й почуття. І це звичайне явище. Дитина повинна вміти розпізнати власну емоцію, проаналізувати, чому саме цю емоцію викликала в нього певна ситуація, проконтролювати свою поведінку, наперед осмислити різні варіанти перебігу подій, знайти правильне рішення, вміло вийти з конфлікту. Емоційний інтелект формується в кожній дитині по-різному. На це впливають багато факторів: сімейне виховання, навколишнє середовище, генетичні особливості тощо. Цей процес починається з дошкільного віку і триває впродовж усього життя людини. Тому важливо розпочати формування емоційного інтелекту з моменту ефективної взаємодії дитини з навколишнім середовищем.

У БКДО є освітній напрям «Дитина у світі мистецтва», який популяризує самовираження дитини в художньо-продуктивній, музичній та

театралізованій діяльності. Остання входить до інваріантної частини мистецько-творчої ключової компетентності, яку необхідно сформулювати в дитини дошкільного віку [1]. Водночас вона є одним з ефективних засобів становлення в старших дошкільників вищезгаданих компонентів емоційного інтелекту.

Для того щоб упевнитися в цьому, розглянемо особистість старшого дошкільника в симбіозі психолого-педагогічного ракурсу.

Дошкільний вік вважається періодом інтенсивного емоційного розвитку. У 5–6 років діти починають комунікувати, активно взаємодіяти між собою. Вони ознайомлюються із широким спектром емоцій, їх вербалізацією. У старших дошкільників формується здатність до емоційного передбачення. Діти вчаться контролювати власні емоції та почуття, розпізнавати емоції оточення за мімікою та жестами. Особливо емоційні дошкільники з близькими та добре знайомими людьми. Їхні емоції спрямовані на людей значно більше, ніж на речі.

У 5–6-річок активно формується емоційна уява. Її продуктом є фантазія дитини. О. Запорожець вважає таку уяву «емоційним випередженням», завдяки якому старший дошкільник може передбачити різні варіанти своїх дій у певній ситуації та їх наслідки.

М. Шпак дослідила, що «у старшому дошкільному віці відбувається соціалізація емоційного інтелекту, розвивається здатність до емпатії, хоча вона ще не є досить стійкою, однак дитина вже здатна проявляти співпереживання, співчуття, що забезпечує розвиток у неї міжособистісного емоційного інтелекту» [11, с. 205].

Провідною діяльністю в старших дошкільників залишається ігрова, саме тому діти в грі здобувають нові знання, формують певні навички та вміння. «Гру в усій різноманітності її форм і видів вважають школою емоцій та людських стосунків» [11, с. 199]. В. Сухомлинський писав: «Казка, гра, фантазія – животно-творне джерело дитячого мислення, благородних почуттів і прагнень» [10, с. 176]. Саме гра лежить в основі театрального мистецтва, завдяки чому воно зрозуміле та легко сприймається вихованцями старшої групи ЗДО. Театр поєднує в собі кілька видів мистецтва: акторське, музичне, візуальне, танцювальне, літературне тощо.

Театралізована діяльність – це художня діяльність, що пов'язана зі сприйманням творів театрального мистецтва і відтворенням в ігровій формі набутих уявлень, вражень, почуттів; є одним із найефективніших засобів педагогічного впливу на розвиток особистості дитини [7, с. 10]. З огляду на це, 5–6-річки мають можливість ознайомитися із широким спектром емоцій і почуттів головних героїв художнього твору та «приміряти» їх на себе. Так діти вчаться розрізняти позитивні та негативні емоції, усвідомлювати й виражати власні емоції та почуття, правильно жестикулювати, добре володіти мімікою, розуміти почуття інших, співпереживати, передбачати емоційний стан співрозмовників у різних ситуаціях, шукати оптимальні шляхи виходу з конфліктів, налагоджувати спілкування та відносини з оточенням тощо.

Розглянемо особливості поетапного формування емоційного інтелекту старшого дошкільника засобами театралізованої діяльності.

І. Андреева окреслила 5 етапів розвитку емоційного інтелекту: 1) мотиваційно-ціннісний; 2) пізнавальний; 3) навчальний; 4) практичний; 5) творчий [5, с. 115].

На першому етапі в дітей дошкільного віку формується усвідомлення того, що позитивні та негативні емоції значно впливають на життя людей. Вони відображаються на наших рішеннях, сприйнятті навколишнього світу, фізичному та психічному здоров'ї, настрої тощо. Ці знання педагогу необхідно донести до кожного вихованця ЗДО, використавши акторську гру, яка охоплює сценічну мову й діалоги акторів, грим та костюми, зміну голосу, міміку та жести, емоційне вираження акторів тощо. Для цього необхідно зі старшими дошкільниками відвідати дитячу п'єсу чи виставу в театрі. Доцільно використовувати моноспектаклі (розігрування одним актором різних ролей) та рольові ігри (відтворення ролі головних героїв художніх творів у реальному чи уявному світах). Наприклад, педагог може «приміряти» на себе роль актора, змінюючи голос, жестикуляцію, міміку. Або ж долучивши до театральної гри батьків, старшокласників, колег – розіграти для дошкільників казку чи мінівиставу.

Після театральних постановок обов'язково потрібно колективно поділитися враженнями від гри, обговорити різні сценки, емоції акторів, позитивні та негативні ролі, зробити висновки про те, що емоції та почуття людини неабияк

впливають на комунікацію та взаємовідносини – саме тому важливо навчитися розпізнавати власні емоції та почуття й керувати ними.

Пізнавальний етап передбачає поглиблення знань дитини про емоції, ознайомлення з їх широким спектром та функціями. Завдання педагога на цьому етапі – визначити, які емоції вже відомі дитині і якими вона добре володіє, а з якими її ще треба ознайомити; навчити дошкільника розпізнавати власні емоції, аналізувати їх; через жестикулювання та міміку розуміти почуття та емоції оточення; показати різні способами управління емоціями.

На другому етапі за допомогою міміки, театральних масок обличчя чи голови, смайлів, масок ляльки (вид масок, які одягають на манекен або руку для того, щоб через рухи і міміку створити живий образ) необхідно продемонструвати дітям базові емоції, розділити їх на позитивні та негативні, обговорити особливості їх вираження.

Наприклад, американський психолог П. Екман виокремив шість базових емоцій: радість, здивування, журба, гнів, огида, страх. Пізніше науковець розширив їх класифікацію, додавши забаву, зневагу, вдоволення, збентеження, хвилювання, провинність, гордість за досягнення, полегшення, задоволення, сорне задоволення та сором [14].

К. Ізард виокремив 10 основних емоцій людини: інтерес, радість, здивування, гнів, горе, відразу, зневагу, страх, сором, вину [15].

Для того щоб діти краще засвоїли різні емоції та вміли їх розрізняти, потрібно використовувати під час демонстрування емоційних станів людини музичний супровід (мажорні та мінорні мелодії), образотворче мистецтво (зображення емоцій на малюнках за допомогою чорно-білих тонів чи кольорової гами), тематичні декорації (оформлення сцени, театального куточка в ЗДО тощо), рух та хореографію (передання емоцій мовою тіла і жестами), світлові ефекти (гра світлом та тінями) тощо.

Навчальний етап передбачає усвідомлення емоційних станів та розвиток навичок управління власними емоціями, які є обов'язковими для цивілізованої людини в сучасному світі. На цьому етапі доцільно використовувати театралізовані вправи та ігри, мета яких – навчити дитину правильно виражати власні емоції та ефективно ними керувати.

Дошкільник вчиться керувати власним емоційним станом за допомогою різних способів: дихальних та релаксаційних вправ, самоспостереження, підтримки близьких йому людей, фізичної активності, переосмислення негативних думок, відпочинку і сну, співпраці з фахівцями тощо.

Для того щоб навчитися правильно демонструвати власні емоції й почуття, доцільно використати театралізовані вправи та ігри. Наприклад, ігри: «Чарівна скриня», «Визнач емоцію», «В гостях у клоуна», «Компас емоцій» тощо; вправи: «Почуття та емоції героїв», «Музичний телефон», «Зіпсований телевізор» та ін. [9, с. 72–75].

Завдання четвертого етапу полягає в практичному застосуванні попередньо здобутих знань у різних життєвих ситуаціях. Дитина набуває досвіду, вдосконалює навички емоційного інтелекту. На цьому етапі доцільно активно залучати дошкільників до постановки театралізованих дійств. Це можуть бути рольові ігри, подібні до театральних вистав, ігри-імітації, драматизація дитячих художніх творів, музичні чи святкові вистави, театралізовані мініатюри і монологи, різножанрові мініспектаклі, мінімюзикли тощо.

У наш час є велика кількість нестандартних цікавих видів театрів для дітей. Формуванню емоційного інтелекту дошкільника сприятимуть театр повітряних кульок, театр коробок, театри анімаційного мистецтва (тіней, масок, ляльок) тощо.

Значну увагу слід приділити розвитку емпатії та комунікації старших дошкільників. Велику роль у цьому відіграє участь у колективних постановках. До таких уналежнюють: театралізований флешмоб (вистава на вулиці або в незвичних місцях), театральний маскарад (розважальний бал у масках), театр на свята (постановка, приурочена тематиці певного свята), театралізовані фестивалі, конкурси, вікторини, змагання, олімпіади тощо.

Творчий етап передбачає креативне застосування емоційного інтелекту, чітке усвідомлення того, що «помилка в управлінні власними емоціями призводить до конфліктів та невдач, а майстерність у цьому допомагає досягнути успіху і гармонії» (Д. Гоулман) [3].

Розвитку дитячої креативності сприяє організація драматичних театральних кружків, у яких діти мають можливість самостійно створити сценарій і втілити його в життя. Також емоційний інтелект особистості збагачує театральна імпровізація – створення власного тексту та дій під час вистави без попереднього сценарію.

Висновки. Отже, емоційний інтелект – це система знань, умінь та навичок особистості; прояв, володіння та контроль над власними емоціями та почуттями, що забезпечує можливість впливати на почуття та емоції інших людей, сприяє становленню позитивних міжособистісних відносин. Основними компонентами емоційного інтелекту є самоусвідомлення, навички спілкування (міміка та жестикуляція), самоконтроль, емпатія та самомотивація. Засоби театралізованої діяльності сприяють становленню емоційного інтелекту старшого дошкільника, забезпечують його соціалізацію, всебічний та гармонійний розвиток. Специфіка формування та розвитку емоційного інтелекту вихованців старшої групи ЗДО засобами театралізованої діяльності передбачає послідовне впровадження етапів – мотиваційно-ціннісного, пізнавального, навчального, практичного та творчого (за І. Андреевою), на кожному з яких активно використовують засоби театралізованої діяльності.

Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі вбачаємо в дослідженні методики формування емоційного інтелекту в дітей старшого дошкільного віку засобами театралізованої діяльності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) (нова редакція) / М-во освіти і науки України. 12.01.2021. № 33. URL: <http://surl.li/jyzz> (дата звернення: 22.10.2023).
2. Буркало Н. І. Психологічні особливості емоційного інтелекту. *Психологічний часопис*. 2019. Т. 5. № 7. С. 34–49.
3. Гоулман Д. Емоційний інтелект: пер. з англ. С.-Л. Гуменецької. Харків : Віват, 2018. 512 с.
4. Журавльова Л. П. Емоційний інтелект як проблема психологічних досліджень. *Наука і освіта*. 2009. № 1–2. С. 57–61.
5. Котик Т. М. Нова українська школа: теорія і практика формування емоційного інтелекту в учнів початкової школи : навчально-методичний посібник для вчителів початкової школи. Тернопіль : Астон, 2020. 192 с.

6. Носенко Е. Л., Коврига Н. В. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції : монографія. Київ : Вища школа, 2003. 126 с.
7. Олійник О. М. Театрально-ігрова діяльність в умовах дошкільного навчального закладу : навч.-метод. посіб. Кам'янець-Подільський, 2017. 163 с.
8. Писарчук О. Т., Гладун Л. В. Гумористична театралізована діяльність як засіб формування soft skills в дошкільній та початковій освіті. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: «Педагогіка. Соціальна робота»*. Ужгород : Ужгородський національний університет, 2023. Вип. 1(52). С. 141–147.
9. Смола О. Розвиток емоційного інтелекту в дошкільному та молодшому шкільному віці засобами театралізації. *Вересень*. 2022. № 2. С. 67–77. URL: <https://doi.org/10.54662/veresen.2.2022.06> (дата звернення: 29.10.2023).
10. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям. Київ : Радянська школа, 1972. 242 с.
11. Шпак М. М. Становлення емоційного інтелекту в дошкільному віці як передумова його розвитку в молодшого школяра. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія: Психологія*. 2016. Вип. 4. С. 196–205.
12. Bar-On R. Emotional Intelligence Inventory (EQ-i): Technical Manual. Canada, Toronto: Multi-Health Systems, 1997. PP. 236.
13. Darwin C. The Expression of the Emotions in Man and Animals. London: John Murray, 1872. URL: <http://dx.doi.org/10.1037/10001-000> (дата звернення: 30.10.2023).
14. Ekman P. Emotions revealed: Recognizing faces and feelings to improve communication and emotional life. 2nd edition. Holt Paperbacks, 2007. 320 p.
15. Izard C. E., Kagan J., Zajonc R. B. Emotions, Cognition and Behavior. Cambridge: Cambridge University Press, 1984. 170 p.
16. Mayer J. D., Salovey P. The Intelligence of emotional intelligence. *Intelligence*. 1993. V.17. No 4. PP. 433–442.
17. Mayer J. D., Salovey P., Caruso D. R. Models of Emotional Intelligence. *Handbook of Intelligence*. Cambridge, UK: Cambridge University Press, 2000. P. 396–420.

REFERENCES:

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (Derzhavnyi standart doshkilnoi osvity) (nova redaktsiia) [Base component of preschool education (State standard of preschool education) (new release)]. (2021). *mon.gov.ua*. Retrieved from: <http://surl.li/jyzt> [in Ukrainian].
2. Burkalo, N. I. (2019). Psykholohichni osoblyvosti emotsiinoho intelektu [Psychological features of emotional intelligence]. *Psykhologichnyi chasopys*, 5 (7), 34–49 [in Ukrainian].
3. Goulman, D. (2018). *Emotsiinyi intelekt* [Emotional intelligence]: per. z anhl. S.-L. Humenetskoï. Xarkiv: Vivat [in Ukrainian].
4. Zhuravlova, L.P. (2009). Emotsiinyi intelekt yak problema psykholohichnykh doslidzhen [Emotional intelligence as a problem of psychological research]. *Nauka i osvita*, 1–2, 57–61 [in Ukrainian].
5. Kotyk, T.M. (2020). *Nova ukrainska shkola: teoriia i praktyka formuvannia emotsiinoho intelektu v uchniv pochatkovoï shkoly: navchalno-metodychnyi posibnyk dlia vchyteliv pochatkovoï shkoly* [The new Ukrainian school: theory and practice of the formation of emotional intelligence in primary school students: a teaching and methodical guide for primary school teachers]. Ternopil: Aston [in Ukrainian].
6. Nosenko, E.L., & Kovryha, N.V. (2003). *Emotsiinyi intelekt: kontseptualizatsiia fenomenu, osnovni funktsii: monohrafiia* [Emotional intelligence: conceptualization of the phenomenon, main functions: monograph]. K. : Vyscha shkola [in Ukrainian].
7. Oliinyk, O.M. (2017). *Teatralno-ihrova diialnist v umovakh doshkilnoho navchalnoho zakladu* [Theatrically-playing activity is in the conditions of preschool educational establishment]. Voloshchuk V.O. [in Ukrainian].
8. Pysarchuk, O.T., & Hladun, L.V. (2023). Humorystychna teatralizovana diialnist yak zasib formuvannia soft skills v doshkilnii ta pochatkovii osviti [Humorous theatrical activity as a means of forming soft skills in preschool and primary education]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho universytetu. Serii: «Pedagogika. Sotsialna robota*, 1(52), 141–147 [in Ukrainian].
9. Smola, O. (2022). Rozvytok emotsiinoho intelektu v doshkilnomu ta molodshomu shkilnomu vitsi zasobamy teatralizatsii [Development of emotional intelligence in preschool and primary school age by means of dramatization]. *Veresen*, 2, 67–77. <https://doi.org/10.54662/veresen.2.2022.06> [in Ukrainian].

10. Sukhomlynskyi, V. O. (1972). *Sertse viddaiu ditiam* [I give my heart to children]. K.: Radianska shkola [in Ukrainian].
11. Shpak, M.M. (2016). Stanovlennia emotsiinoho intelektu v doshkilnomu vitsi yak peredumova yoho rozvytku v molodshoho shkoliara [The formation of emotional intelligence in preschool age as a prerequisite for its development in younger schoolchildren]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka akademiia». Serii: Psykholohiia, 4*, 196–205 [in Ukrainian].
12. Bar-On, R. (1997). *Emotional Intelligence Inventory (EQ-i): Technical Manual*. Canada, Toronto: Multi-Health Systems [in English].
13. Darwin, C. (1872). *The Expression of the Emotions in Man and Animals*. London: John Murray. <http://dx.doi.org/10.1037/10001-000> [in English].
14. Ekman, P. (2007). *Emotions revealed: Recognizing faces and feelings to improve communication and emotional life. 2nd edition*. Holt Paperbacks [in English].
15. Izard, C. E., Kagan, J., Zajonc, R. B. (1894). *Emotions, Cognition and Behavior*. Cambridge: Cambridge University Press [in English].
16. Mayer, J. D., Salovey, P. (1993). The Intelligence of emotional intelligence. *Intelligence, 17, 4*, 433–442 [in English].
17. Mayer, J. D., Salovey, P., Caruso, D. R. (2000). Models of Emotional Intelligence. *Handbook of Intelligence*, 396–420 [in English].